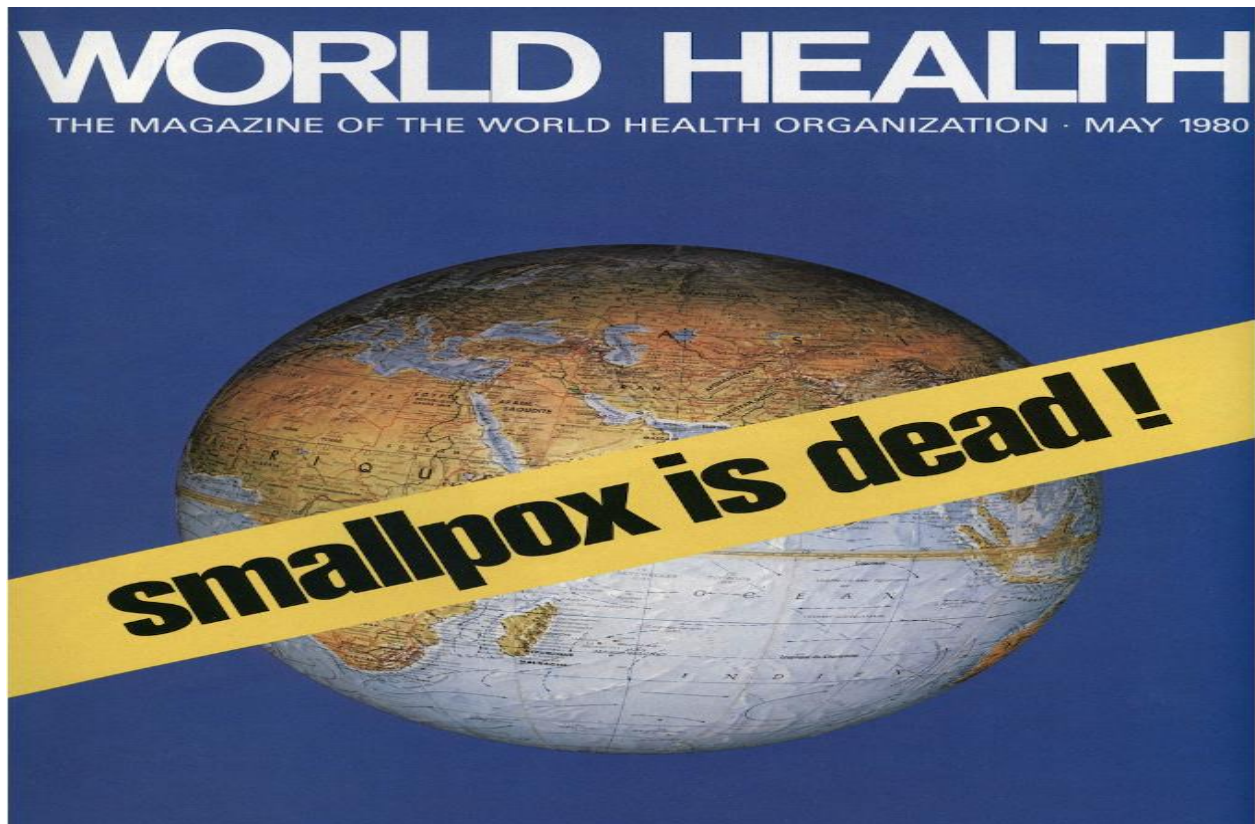

تنها بیماری انسانی که تاکنون ریشه کن شده است.

آبله، یکی از کشنده‌ترین بیماری‌های شناخته شده برای انسان و تنها بیماری است که بشر توانسته است آن را ریشه کن کند. بسیاری بر این باورند که این دستاورد، مهم‌ترین نقطه عطف در سلامت عمومی جهانی است. واکسیناسیون به عنوان یکی از برجسته‌ترین دستاوردها در تاریخ پزشکی محسوب می‌شود که چشم‌انداز بهداشت عمومی و پیشگیری از بیماری‌ها را متحول کرده است.

طی هزاران سال، آبله جان صدها میلیون نفر را گرفته است. این بیماری هیچ تبعیضی بین افراد قائل نمی‌شد، ثروتمند، فقیر، پیر و جوان را مبتلا می‌ساخت. از هر ۳ نفر مبتلا جان حداقل ۱ نفر را می‌گرفت. علائم آبله وحشتناک بود: تب بالا، تهوع و استفراغ، زخم‌های دهانی و به دنبال آن ضایعات پوستی پر از مایع در سرتاسر بدن. مرگ به طور ناگهانی و اغلب در طی ۲ هفته اتفاق می‌افتاد و بازماندگان بیماری با آسیب‌های دائمی مانند نابینایی و ناباروری مواجه می‌شدند.

در ماه می سال ۱۷۹۶، دکتر ادوارد جِنر با علم به تجربیات قبلی در زمینه ایجاد ایمنی و دانستن باورهای محلی در جوامع روستایی مبنی بر محافظت آبله گاوی در برابر آبله انسانی، جیمز فیپس ۸ ساله که پسر باغبان منزلش بود را با مایع استخراج شده از زخم آبله گاوی روی دست یک کارگر محلی تلقیح کرد.

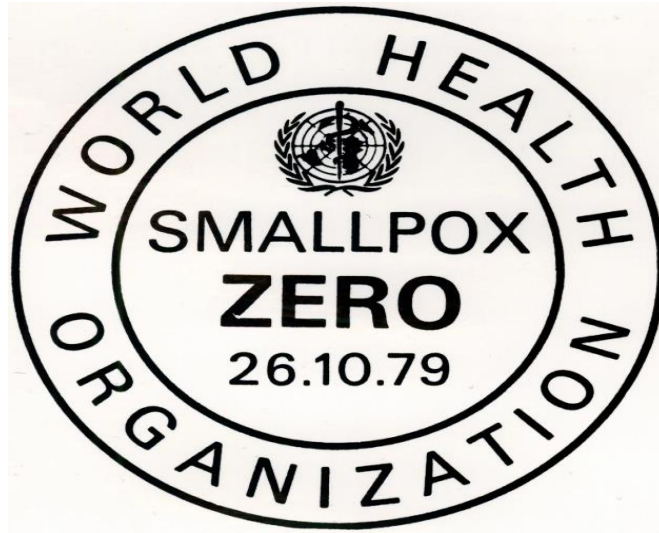
تابلوی نقاشی با نام "واکسیناسیون" که ادوارد جنر را در حال تلقیح آبله گاوی نشان می دهد.

جیمز به ماده آبله گاوی واکنش نشان داد و برای چند روز احساس ناخوشی کرد اما پس از چند روز به طور کامل بهبود یافت. دو ماه بعد، در جولای ۱۷۹۶، جنر این بار مایع را از زخم مربوط به آبله انسانی گرفت و جیمز را با آن تلقیح کرد تا تئوری خود را بیازماید. جیمز هیچ علامتی از بیماری را نشان نداد و اولین فردی در تاریخ نام گرفت که علیه آبله واکسینه شده است. کلمه "واکسن" از نام ویروس آبله گاوی که vaccinia می باشد گرفته شده که این نام نیز از کلمه vacca در لاتین که به معنای "گاو" می باشد نشأت گرفته است.

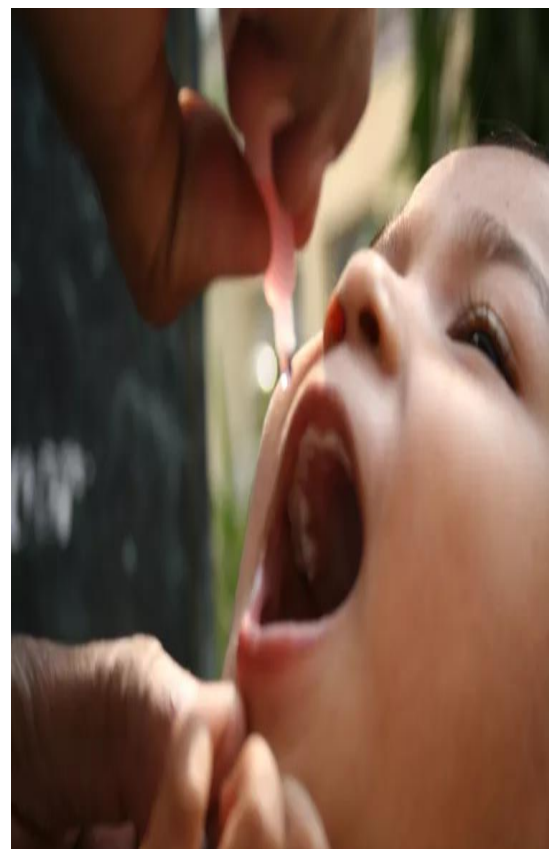
در آن زمان همه با جنر و واکسن او موافق نبودند. بلافاصله شایعاتی منتشر شد مبنی بر اینکه پس از تزریق آبله گاوی مردم به گاو تبدیل می شوند اما طولی نکشید تا در سال ۱۸۰۱، از طریق آزمایش های گسترده سایر دانشمندان، نشان داده شد که این روش به طور موثر از انسانها در برابر بیماری آبله محافظت می کند. این روش به زودی در سایر کشورها نیز مورد استفاده قرار گرفت.

در حالی که برخی از کشورهای اروپایی این بیماری را تا سال ۱۹۰۰ از بین بردند، آبله همچنان در دیگر قاره ها قربانی می گرفت و سالانه بیش از ۲ میلیون نفر جان خود را از دست می دادند. دستیابی به همبستگی جهانی در مبارزه با این بیماری ۵۰ سال دیگر طول کشید. با گذشت زمان و پیشرفت علم ساخت واکسن هایی که نگهداری آنها نیازمند محدوده دمایی نبود سرعت گرفت و به این ترتیب امکان انتقال واکسن به دورترین نقاط جهان فراهم شد. در سال ۱۹۵۸، مجمع جهانی بهداشت خواستار ریشه کن کردن جهانی آبله و کاهش دائمی موارد به صفر، بدون خطر ابتلای مجدد به بیماری شد. برنامه ریزی های جامع و واکسیناسیون در ابعاد وسیع نهایتاً در سال ۱۹۷۹ اعلام شد که تعداد مبتلایان به این بیماری به صفر رسیده و در سال ۱۹۸۰ سازمان جهانی بهداشت نابودی کامل این بیماری را اعلام کرد. پس از حدود ۳۰۰۰ سال رنج و مرگ ناشی از این بیماری، تقریباً نیم قرن است که هیچ موردی از آبله ثبت نشده است.

آبله تنها بیماری ریشه‌کن شده است اما واکسیناسیون، بسیاری دیگر از بیماری‌ها را نیز تا حد بسیار زیادی نابود کرده است به طوری که شمار مبتلایان آنها در سراسر جهان به طرز شگفت‌آوری کاهش یافته است. برای مثال بیماری فلج اطفال در بسیاری از کشورها ریشه‌کن شده و دیفتی، کزاز، حصبه، اوریون و هاری و همچنین سایر بیماری‌ها با تزریق واکسن در کنترل کامل هستند.

از شیوه‌های پیشگامانه در قرون گذشته تا فناوری‌های جدید مورد استفاده در واکسن‌های کووید-۱۹، راه‌درازی را پیموده‌ایم. واکسن‌ها در حال حاضر به محافظت در برابر بیش از ۲۰ بیماری خطرناک، از ذات‌الریه تا سرطان دهانه‌رحم و ابولا کمک می‌کنند و تنها در ۳۰ سال گذشته، مرگ و میر کودکان بیش از ۵۰ درصد کاهش یافته است.

در سال ۲۰۱۹، سازمان بهداشت جهانی، پدیده "تردید در تزریق واکسن"¹ را به عنوان یکی از ۱۰ تهدید بزرگ برای سلامت جهانی توصیف کرد. این پدیده به صورت "امتناع و یا عدم تمایل به تزریق واکسن با وجود در دسترس بودن آن" اطلاق می‌شود. کارشناسان ظهور مجدد بیماری‌های عفونی مانند سرخک را ناشی از چنین بی‌میلی می‌دانند. همه‌گیری کووید-۱۹ اهمیت این موضوع را برجسته و مقاومت افراد را در برابر تزریق واکسن نشان داد.

هر ساله، هفته پایانی ماه آپریل (۱۲-۵ اردیبهشت) به نام هفته جهانی واکسیناسیون نامگذاری شده است و در طی این هفته تلاش می‌شود تا با اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی عمومی در خصوص واکسن‌ها و نقش حیاتی آنان در حفظ سلامت جامعه، افراد بیشتری را به استفاده از این دستاورد نجات‌بخش بشری ترغیب نمود.

شعار هفته واکسیناسیون در سال ۲۰۲۴، "دست‌یافتنی" انتخاب شده است چرا که پس از بروز همه‌گیری کووید-۱۹ میلیونها کودک در سراسر جهان از تزریق یک یا چند دوز واکسن جا مانده‌اند و تلاش بر این است تا تعداد کودکانی که از تزریق واکسن محروم مانده‌اند به حداقل ممکن برسد.

در صورتی که درباره تاریخچه واکسیناسیون خود و یا فرزندان سوالی دارید حتماً با پزشک مشورت کنید و ایمنی‌سازی را مطابق با برنامه واکسیناسیون جامع کشوری که توسط وزارت بهداشت منتشر شده است رعایت نمایید.

منابع:

- 1- <https://www.who.int/world-immunization-week-2024>
- 2- <https://www.ecdc.europa.eu/en/news-events/european-immunization-week-2024>
- 3- <https://www.who.int/history-of-vaccination/history-of-smallpox-vaccination>
- 4- <https://www.cdc.gov/globalhealth/immunization/world-immunization-week>

---

¹ Vaccine Hesitancy